

The English Concert
olv. **Rachel Podger** viool

wo 8 feb 2017 / Blauwe zaal / Grote podia

20 uur / pauze ± 20.50 uur / einde ± 22 uur
inleiding 19.15 uur / Jan Devlieger / Blauwe foyer

2016-2017
Bach & hoogdagen

Il Fondamento & Vlaams Radio Koor olv. Paul Dombrecht
vr 16 dec 2016

Koor & Orkest Collegium Vocale Gent olv. Philippe Herreweghe
do 26 jan 2017

The English Concert olv. Rachel Podger *viool*
wo 8 feb 2017

Koor & Orkest Collegium Vocale Gent olv. Philippe Herreweghe
vr 7 apr 2017

Il Gardellino olv. Marcel Ponsele *hobo*
wo 24 mei 2017

The English Concert / englishconcert.co.uk/about
deSingeldebuut do 16 sep 2004 / laatst in deSingel 9 dec 2010

Rachel Podger / www.rachelpodger.com/about
deSingeldebuut do 15 feb 2005 / laatst in deSingel vr 14 feb 2014

 **Gelieve uw GSM
uit te schakelen**

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via www.desingel.be. Selecteer hiervoor voorstelling / concert / tentoonstelling van uw keuze.

Grand café deSingel drankjes / hapjes / snacks uitgebreid tafelen open alle dagen: 9-24 uur / informatie en reserveren: +32 (0)3 237 71 00 of www.grandcafedesingel.be

Reageer en win

Op www.desingel.be kan u uw visie, opinie, commentaar, appreciatie, ... betreffende het programma van deSingel met andere toeschouwers delen. Selecteer hiervoor voorstelling / concert / tentoonstelling van uw keuze. Neemt u deel aan dit forum, dan maakt u meteen kans om tickets te winnen.

Cd-verkoop Bij onze concerten worden occasioneel cd's te koop aangeboden door La Boite à Musique / Coudenberg 74 / Brussel / +32 (0)2 513 09 65 www.classicalmusic.be

Concertvleugels Met bijzondere dank aan Ortwin Moreau voor het stemmen en het onderhoud van de concertvleugels van deSingel Moreau Pianoservice / Kapucinessenstraat 32 / 2000 Antwerpen / +32 (0)486 83 63 98 www.moreau-pianoservice.be

The English Concert

Rachel Podger muzikale leiding & viool

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Suite nr 1 in C voor 2 hobo's, fagot, strijkers en bc, BWV1066 25'

Ouverture

Courante

Gavotte I

Gavotte II

Forlane

Menuet I

Menuet II

Bourrée I

Bourrée II

Passepied I

Passepied II

Georg Philipp Telemann (1681-1767)

Kwintet in f voor 2 violen, 2 altviolen en bc, TWV44:32 7'

Adagio

Allegro

Adagio

Presto

Carl Philipp Emanuel Bach (1714-1788)

Symfonie voor strijkers nr 1 in G, Wq182 11'

Allegro di molto

Poco Adagio

Presto

pauze

Johann Sebastian Bach

Suite nr 2 in a voor viool, strijkers en bc, naar BWV1067 20'

Ouverture

Rondo

Sarabande

Bourrée I

Bourrée II

Polonaise & Double

Menuet

Badinerie

Georg Philipp Telemann

Concerto in Bes voor 3 hobo's, 3 violen, strijkers en bc, TWV44:43 9'

Allegro

Largo

Allegro

Johann Sebastian Bach

Dubbelconcerto in c voor hobo, viool, strijkers en bc, BWV1060 14'

Allegro

Adagio

Allegro

De vader, de zoon en de peetvader

Instrumentale muziek van Johann Sebastian Bach, Carl Philipp Emanuel Bach en Georg Philipp Telemann

Heden ten dage kunnen we ons moeilijk voorstellen dat in de hoogdagen van de barok niet Johann Sebastian Bach (1685-1750), maar wel Georg Philipp Telemann (1681-1767) gold als belangrijkste componist op Duitse bodem. Telemanns muziek was melodischer en modieuzer dan de contrapuntische en behoudsgezinde stijl van vader Bach. De verhouding tussen beide grootmeesters is mettertijd grondig gewijzigd waarbij de kunst van Bach tegenwoordig geldt als referentie voor de late barokperiode. Tussen beide protagonisten heerste een wederzijds respect zonder noemenswaardige rivaliteit. Zo werd Georg Philipp Telemann de peetvader van Carl Philipp Emanuel Bach (1714-1788), de tweede oudste zoon van Johann Sebastian. Deze talentvolle zoon dankt trouwens zijn tweede voor-naam aan zijn doopvader. Na de dood van Telemann volgde zijn petekind hem op als kapelmeester van maar liefst vijf kerken in de vrije handelsstad Hamburg. De muziek van dit machtig triumviraat (vader, zoon en peetvader) biedt ons een unieke blik op de veranderende mode en ontwikkeling van nieuwe stijlen. Na de dood van vader Bach kondigt zich een individualistische tendens aan vooruitblikkend op de romantiek. Gedurende de tweede helft van de achttiende eeuw bevrijdt de componist zich stilaan uit zijn louter functionele rol aan het hof of de kerk en gedijt meer en meer als een zelfstandig kunstenaar in een burgerlijke environment. Ondanks deze evoluties wekt de muzikale nalatenschap van Johann Sebastian Bach de interesse van baron Gottfried van Swieten. Deze mecenas zal via zoon Carl Philipp Emanuel partituren verzamelen van diens vader. Op de wekelijkse culturele bijeenkomsten bij de baron thuis werd de kunst van Bach aan ingewijden doorgegeven. Wolfgang Amadeus Mozart leerde op die manier in 1782-83 Sebastians 'Das wohltemperierte Klavier', 'Die Kunst der Fuge' en orgeltrio's kennen. Bachs

contrapuntische schrijfstijl oefende via het lobbywerk en netwerk van baron Van Swieten een aanzienlijke invloed uit op (onder meer) Mozart.

Traditie versus vernieuwing

Kort door de bocht kunnen we stellen dat Johann Sebastian Bach een eerder behoudsgezinde componist was terwijl Georg Philipp Telemann zich, veel meer dan Bach, makkelijk aanpaste aan de mode en noden van het moment. Telemann schreef heel wat muziek in een galante en bevallige stijl. De Hanzestad bood hem talloze mogelijkheden tot ontplooiing van zijn muzikale vakmanschap en initiatieven. Men vond doorgaans de muziek van Telemann melodieuzer, natuurlijker en aantrekkelijker dan de oubollige, moeilijke en geleerde stijl van Bach. Zo getuigt Johann Adolph Scheibe in 'Der critische Musikus', Stück 6, 14 mei 1737, het volgende: "Deze grote man zou door hele volken worden bewonderd als hij meer gratie zou hebben, als hij het natuurlijke element in zijn stukken niet zou wegnemen door ze een gezwollen en verwarde stijl te geven, en als hij schoonheid niet zou verduisteren door een overdadige gekunsteldheid. Omdat hij van zijn eigen vingers uitgaat zijn zijn stukken uiterst moeilijk om te spelen; want hij eist dat zangers en instrumentalisten in staat zijn om met kelen en instrumenten te doen wat hij op klavier kan spelen. Maar dat is onmogelijk. Ieder ornament, ieder versierinkje, en alles waarvan men meent dat het bij de manier van spelen hoort drukt hij helemaal in noten uit, waardoor zijn stukken hun harmonische schoonheid wordt ontnomen en de melodie overal helemaal aan het oog wordt onttrokken. Alle stemmen moeten samenwerken en even moeilijk zijn, en geen van hen kan men als de hoofdstem onderscheiden. Kortom, hij is voor de muziek wat de heer von Lohenstein voor de poëzie is. Gezwollenheid heeft hen allebei van het natuurlijke naar het gekunstelde gevoerd, en van het verhevene naar het sombere; en in beiden bewondert men de noeste arbeid en de buitengewone prestatie - die echter vergeefs zijn geweest aangezien ze strijdig zijn met de natuur." Vandaag geniet Bach evenwel vaak de grootst mogelijke waardering. Paradoxaal genoeg wordt Bachs complexe contrapuntische schrijfwijze – in zijn tijd reeds passé – als tijdloos ervaren. Zijn doorwrochte en geniale schrijfstijl wordt heden echter doorgaans als (enige) maatstaf genomen om de kwaliteit van de muziek van zijn collega's

te beoordelen. De drijfveer van zijn tijdgenoten was niet zozeer om te componeren in een moeilijke en reeds voorbijgestreefde stijl, maar eerder volgens de mode en noden van dat moment. Vermoedelijk is dit, naast uiteraard de universaliteit en genialiteit van Bachs muziek, een belangrijke reden waarom heel wat kwaliteitsvolle muziek uit de barokperiode in de schaduw van deze reus blijft steken.

Vroege en late versies

Met vier Suites voor orkest (BWV1066–69) levert Bach een bescheiden bijdrage aan een genre dat in het Duitse taalgebied heel populair was. Zo laat Telemann ons zo'n 130 stuks na. Qua expressie behoren de orkestsuites van Bach tot de meest bekoorlijke en uitbundige muziek uit zijn hele oeuvre en zijn deels in Köthen (vroege versie) en Leipzig (latere versie) geschreven. Ze zijn een goed voorbeeld van 'Les Goûts-Réunis' waarbij componisten uit de barok een symbiose nastreven van de Italiaanse en Franse stijl. De orkestsuites van Bach beginnen steevast met een grootse Franse ouverture gevolgd door een aantal galanterieën. Omwille van hun uitgebreide openingsdeel worden deze orkestsuites ook orkestouvertures of kortweg ouvertures genoemd. In het gestandaardiseerde format van de Franse suite krijgen we een opeenvolging van allemande-courante-sarabande-gigue. Een prelude of ouverture kan de allemande voorafgaan en er kunnen tussen de sarabande en gigue ook een aantal dansen of galanterieën worden toegevoegd. Dit model volgt **Bach** in zijn orkestouvertures niet. Hij laat de ouverture volgen door een aantal alternatieve dansvormen. De vorm van deze dansen is in regel tweeledig (AB) met eventueel een herhaling van A of een herhaling van A en B. De bezetting varieert per suite en werd aangedikt toen Bach werkzaam was in Leipzig. Zo werden in de 'Leipziger Fassung' van de Derde en Vierde Orkestsuite trompetten en pauken toegevoegd waardoor ze een heel feestelijk karakter krijgen. In de **Suite nr 1 in C, BWV1066** (Köthen ca. 1717-23) treedt een trio van twee hobo's en fagot op de voorgrond bijgestaan door strijkorkest en basso continuo. Aan deze originele bezetting werd in de Leipziger jaren niet meer gesleuteld. Het openingsdeel, een Franse ouverture, is heel monumentaal met de typische gepunte ritmes en een fugatisch middendeel. Na een karaktervolle Courante (wel een vast onderdeel van de gestandaardiseerde Franse

suite) volgen een viertal danskoppels (Gavotte I & II, Menuet I & II, Bourrée I & II en Passepied I & II). De vermelding van 'alternativement' bij elke eerste dans geeft aan dat er een da capo is van de eerste dans na de tweede dans (ABA). In de tweede Bourrée laat Bach het affect contrasteren in zowel de bezetting (Bourrée I: tutti t.o.v. Bourrée II: enkel blazerstrio) als toongeslacht (majeur tegenover mineur). De Forlane, een gigue-achtig deel in een zes kwartsmaat, is in de suite gepositioneerd na de Gavotte I & II en is overwegend driestemmig: hobo's en eerste viool spelen de bovenstem, tweede viool en altviool nemen de middenstem – een perpetuum mobile in achtste noten – voor hun rekening, terwijl de baspartij wordt vertolkt door de basso continuo en fagot. In de Köthener versie (gecomponeerd voor 1722) van de **Suite nr 2, BWV1067** zijn er toch een aantal cruciale verschillen merkbaar met de latere Leipziger versie (ca. 1738-1739). Er wordt aangenomen dat het solo-instrument in deze originele versie niet traverso maar viool is. De toonaard a van de originele versie klinkt ideaal voor viool (b is ideaal voor de bekendere versie met traverso). We horen de viool reeds solistisch in het fugatisch middendeel van de ouverture. Na dit magistraal openingsdeel volgt een weemoedig Rondeau (ABACA). In de daaropvolgende Sarabande verwerkt Bach meesterlijk een canon tussen respectievelijk de eerste stem (vioolsolo en eerste viool) en de bassectie. Na Bourrée I & II (en de da capo Bourrée I) volgt een Polonaise met Double. Ook in dit dansenpaar is het duidelijk dat Bach, zelfs in dansante muziek, een voorliefde heeft voor contrapuntische technieken. Zo verschijnt de melodielijn van de Polonaise als baslijn in de Double terwijl vioolsolo hierboven een versierde bovenstem vertolkt. Bij dit danskoppel volgt ook een 'alternativement' van de Polonaise. Na een Menuet, met een dialoog van de bovenstemmen met de bas, besluit Bach deze orkestsuite met een speelse Badinerie. Ook van het **Dubbelconcerto in c, BWV1060** maakte Bach op zijn minst twee versies. De originele Köthener versie is geschreven voor hobo, viool, strijkers en basso continuo en werd gereconstrueerd uit het Concerto voor twee klavecimbels, strijkers en basso continuo (Leipzig, 1736). De authentieke versie is heel kleurrijk door het gebruik van viool en hobo als solo-instrumenten. In het eerste deel (Allegro) speelt de viool hier en daar typische virtuoze passages terwijl de hobo ons in vervoering brengt met lang

Das Flötenkonzert Friedrich des Großen in Sanssouci: Schilderij van Adolf Menzel, 1862 © Berlin, Alte Nationalgalerie

aangehouden noten. De echo door viool of hobo (of door beide samen) van een motief bestaande uit een dalende kwint is heel karakteristiek. In het zangerige en hemels aandoende tweede deel (Adagio), geschreven in de wiegende twaalf achtste maat en de paralleltoonaard Es, dialogeren de beide protagonisten met elkaar, begeleid door de strijkers in pizzicato. Dit middendeel eindigt op het dominantakkoord van c waarna het derde en laatste deel (Allegro) naadloos kan aansluiten. Dit deel heeft een sterke ritmische stuwkracht waarbij Bach gretig gebruik maakt van de barokke voortspinningstechniek, het spel van vraag en antwoord en de terrassendynamiek. Opnieuw doet de viool opvallende interventies met virtuoze passages inherent aan de mogelijkheden van dit instrument.

De peetvader

Georg Philipp Telemann was vermoedelijk de meest productieve componist uit zowat de hele muziekgeschiedenis. Zijn oeuvre bestaat uit opera's, cantates, oratoria, passiemuziek, motetten, psalmen, kamermuziek en orkestwerken. Telemann werd lange tijd bestempeld als een tweederangs veelschrijver. Dit is gedeeltelijk waar vermits Telemann inderdaad kan buigen over een immense productie, maar zijn gehanteerde kwalitatieve norm overtreft doorgaans het niveau van dat van zijn tijdgenoten. Telemanns petekind, Carl Philipp Emanuel Bach, volgde hem na zijn dood op al muziekdirecteur van de vijf Evangelisch-Lutherse hoofdkerken van de vrije handelsstad Hamburg. Deze Hanzestad was de ideale voedingsbodem voor het componeren van heel wat instrumentale werken voor de meest uitlopende bezettingen, waarbij het doelpubliek nu meer en meer de burgerij werd. Naast zijn verplichtingen aan de diverse kerken ageerde Telemann als een onafhankelijk componist en schreef in een galante en bevallige stijl conform aan de veranderende smaak en noden. Het **Kwintet in f voor twee violen, twee altviolen, cello en basso continuo, TWV44:32** en het Concerto in Bes voor drie hobo's, drie violen en basso continuo, TWV44:43 zijn twee werken die volledig passen in deze burgerlijke setting, maar zijn toch eerder exceptioneel wat betreft hun uitgebreide bezetting en kunnen abusievelijk als louter verstrooiingsmuziek worden omschreven. Telemann heeft in de Sonate TWV44:32 veel aandacht voor een natuurlijke melodische stemvoering zonder evenwel de contrapuntische traditie te verloochenen. Zo heeft het

eerste deel (Adagio) een graduele opbouw met imitatieve inzetten van de verschillende stemmen en het tweede deel (Allegro) is zelfs een dubbelfuga met twee contrasterende thema's. De openingsmaten van de langzame derde beweging (Adagio), geschreven in de dominanttoonaard c, klinkt als een middendeel uit een concerto van vader Bach met heel wat spanningsvolle momenten en typische vertragingen. Verderop in dit deel doen gewaagde harmonische overgangen denken aan petekind Carl Philipp. Heel wat luchtiger gaat het er aan toe in het **Concerto voor drie hobo's, drie violen en basso continuo**. De snelle hoekdelen klinken heel aangenaam en fris met een voortdurend spel van vraag en antwoord zoals in een concerto grosso van Corelli of Händel. Het contrasterende middendeel (Largo) is melancholisch en ingetogen. De hobo's hebben de eer om dit deel te starten in canon gevolgd door de violen. Na een aantal maten krijgen we hetzelfde procedé maar nu nemen de violen het voortouw en moduleert de toonaard van c naar g. Na een dialoog tussen de verenigde hobo's en violen horen we het beginthema terug in omkering (nu dalend i.p.v. stijgend). Dit deel eindigt op de dominantharmonie van g waarna het geanimeerde derde deel kan aanvatten.

De zoon

Carl Philipp Emanuel Bach (Weimar 1714 - Hamburg 1788), tweede oudste zoon van Johann Sebastian, was een van de meest invloedrijke componisten van zijn generatie. Zijn muzikale opleiding kreeg hij van zijn vader. Vanaf 1740 tot 1767 was hij werkzaam als hofmusicus en -klavecijnist bij de verlichte despoot Frederik de Grote van Pruisen in Potsdam en Berlijn. In 1767 volgde hij zijn doopvader Georg Philipp Telemann op als muziekdirecteur in de vrije handelsstad Hamburg. Carl Philipp is zowat de belangrijkste vertegenwoordiger van de 'Empfindsamkeit', een gevoelige en subtiele muziekstijl met heel veel stemmingswisselingen en sfeer. Terwijl vader Bach muziek beschouwde als een verwezenlijking van een Goddelijke wereldorde, waarbij het ordenen van verschillende klanken en melodieën in een contrapuntische schrijfstijl het summum betekende, komen bij zoon Carl Philipp meer subjectieve en emotionele kwaliteiten op de voorgrond te staan. We kunnen terecht spreken over 'pre-romantiek', een soort visionair denken binnen een barokke setting. Zo is het niet te verwonderen dat Beethoven een grote fan was van de

kunst van Carl Philipp Emanuel Bach die getuigt van een grote individuele expressie, verbeeldingskracht en onverstilligheid voor muzikale conventies. Gedurende de achttiende eeuw groeide de symfonie uit tot het belangrijkste genre voor orkest. De voornaamste symfonische componisten in Noord-Duitsland situeren zich vanaf 1740 rond de groep rond de muziekminnende vorst Frederik de Grote met Carl Philipp Emanuel Bach als zowat de belangrijkste vertegenwoordiger. Tussen 1741 en 1762 schreef Carl Philipp zijn negen zogenaamde Berlijnse symfonieën (Wq173-181). Op vraag van de in Leiden geboren baron Gottfried van Swieten (1733-1803) schreef Carl Philipp Emanuel Bach een set van zes symfonieën voor strijkers, Wq182 (Hamburg, 1773). Baron van Swieten was een Oostenrijks diplomaat, vrijmetselaar, bibliothecaris van de Weense keizerlijke bibliotheek en bovenal een groot melomaan. Tijdens zijn verblijf in Berlijn (1770-77) kreeg hij toegang tot de kring van musici rond Anna Amalia van Pruisen en leerde hij de oude muziek van onder meer vader Bach en Händel kennen. Hij werd een vurig pleitbezorger van de muziek van vader Bach, collecteerde partituren en liet ze uitvoeren op informele concerten voor intimi in de Weense bibliotheek of zijn appartementen van datzelfde gebouw. Hij promoveerde ook de muziek van zoon Carl Philipp en gaf hem de opdracht voor de Zes Hamburgse symfonieën. **De Symfonie in G, Wq182/1** uit deze bundel bestaat naar classicistisch model uit drie delen. Heel bijzonder is het feit dat deze symfonie doorgecomponeerd is. De drie delen sluiten mooi aan en vormen een geheel waarbij het eerste en tweede deel eindigen op de respectievelijke dominantharmonie van de toonaarden van het tweede en derde deel. De beide hoekdelen staan in de hoofdtoonaard, maar het middendeel is in de minder voor de hand liggende toonaard E majeur (en niet e mineur). Het eerste deel (Allegro di molto) klinkt sprankelend met verrassende harmonische wendingen, betekenisvolle stiltes, plots veranderende textuur en dynamiek eigen aan de 'Empfindsamkeit'. Het tweede deel (Poco Adagio) klinkt plechtig en besluit met een frygische cadens en een expressieve driedubbele appoggiatura op het slotakkoord. Opvallend in het laatste deel (Presto) zijn opnieuw de onverwachte stiltes, contrasterende dynamiek en talrijke krachtige unisono-passages terwijl snelle zestiende noten zorgen voor een virtuoze toets.

The English Concert

muzikale leiding & viool
Rachel Podger *°

1ste viool
Persephone Gibbs *
Graham Cracknell

2de viool
Alice Evans *
Kinga Ujszászi
Thérèse Timoney

altviool
Louise Hogan
Oliver Wilson

cello
Jonathan Byers
Alexander Rolton

contrabas
Christine Sticher

hobo
Katharina Spreckelsen *°
Sarah Humphrys *
Hilary Stock *

fagot
Zoe Shevlin

klavecimbel
Thomas Foster

* solisten in Telemann Concerto voor 3 hobo's en 3 violen

° solisten in Bach Concerto voor hobo en viool

Binnenkort in deSingel

Dick van der Harst & Lod Huis der verboden Muziekjes

Speciaal voor de vijftiende verjaardag van LOD ging Dick van der Harst opnieuw voluit voor het muzikaal avontuur. Vijftien jaar na het eerste 'Huis der verborgen muziekjes', volgt nu "de revanche"... een beetje ouder, een beetje stouter, "verboden". In dit 'Huis' brengt Dick van der Harst muzikanten van allerlei pluimage samen. Elk met hun eigen muzikale roots: Keltisch, jazz, hedendaags & oud klassiek, traditioneel, Galicisch, Iers, Bretoens, flamenco, Waals, Vlaams, improvisatie, ... Van der Harst gaat met alle muziekjes aan de slag en maakt er een groot bruisend muzikaal feest van.

zo 12 feb 2017
15 uur / Blauwe zaal

€ 12 (basis)
€ 8 (-19 jaar)

compositie & muzikale leiding **Dick van der Harst** tenorsaxofoon, klarinet
Kurt Budé percussie **Wim Koninck**
tenora, klarinet, basklarinet,
chalumeau **Jean-Philippe Poncin**
trombone **Gilles Repond**
bassaxofoon, dwarsfluit **Nic Roseeuw** tible, bandoneon, banjo
Dick van der Harst altviool **Liesbeth De Lombaert** viool **Saartje De Muynck, Gudrun Vercampt** cello
Lode Vercampt, Guy Danel gitaar
Bart Vervaeck percussie **Wim Segers** piano **Christian Mendoza**
contrabas **Michiel Keltermans** zang
Amparo Cortés, Lieselot De Wilde, Ialma dans **Sofia Yero**

productie **LOD muziektheater**
met de steun van **Sabam for Culture,**
De Nationale Loterij, Swing,
Yesplan, Caruur, VDK Spaarbank

www.desingel.be
T +32 (0)3 248 28 28
Desguinlei 25
B-2018 Antwerpen

deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Overheid

**Vlaamse
overheid**

Provincie
Antwerpen

STAD ANTWERPEN

mediasponsors

Knack

dS
De
Standaard

canvas